

سرمقاله

حاکمیت شرکتی:

یک رویکرد، یک چشم‌انداز

ایران ایجاد شده است اما هنوز هم رویکرد اول غالب است.

رویکرد قانون‌گذاری صرف چابک نیست و نمی‌تواند خود را با تغییرات و نیازهای بازارها و شرکت‌ها همگام کند. اما رویکرد قانون‌گذاری و ضابطه‌گذاری ترکیبی اجازه می‌دهد هر جا نیاز به تغییر و نوسازی سامانه‌ی حاکمیت شرکتی وجود دارد با چابکی و به هنگامی به وضع ضوابط و استانداردها روی آوریم. طبیعی است که ضابطه‌گذاری در قانون اوراق بهادار ایران دیده شده است اما به دلیل نشناختن این ظرفیت هنوز می‌پنداریم که رویکرد ما رویکرد قانون‌گذاری صرف است.

از طرف دیگر با داشتن این رویکرد به یک چشم‌انداز روشن برای نوسازی و بهسازی سامانه‌ی حاکمیت شرکتی نیاز داریم. در نوشته‌های حاکمیت شرکتی چهار چشم‌انداز پر بسامد معرفی شده است: (۱) چشم‌انداز کارگزار-کارگزار، (۲) دیدگاه بازار نزدیک‌بین، (۳) دیدگاه ذی‌نفعان، و (۴) دیدگاه انتقادی سوءاستفاده‌ی مجریان از قدرت.

اگر چه هر یک از این چشم‌اندازها مبتنی بر مفروضات و پیش‌فرض‌های متفاوتی است اما تجربه نشان داده است که نتیجه‌گیری‌های به عمل آمده عمدتاً به هم نزدیک هستند.

دیدگاه ذی‌نفعان یک نگاه حداکثری به تضاد منافع بین درون سازمانی‌ها و همه‌ی ذی‌نفعان اعم از درون سازمانی و برون سازمانی دارد و از این نظر در میان کشورهای همتای ما به عنوان چشم‌انداز مربوط به مباحث و نوسازی سامانه‌ی حاکمیت شرکتی انتخاب شده است. ما نیز می‌توانیم از این چشم‌انداز به مباحث نوسازی و بهگردانی سامانه‌ی حاکمیت شرکتی ورود کنیم.

باید از بین چشم‌اندازهای کارگزار-کارگزار، نزدیک‌بینی بازار، ذی‌نفعان، و سوءاستفاده‌ی مجریان از قدرت برگزید.

و اما پاسخ پرسش دوم در گرو انتخاب یک رویکرد جایگزین به جای رویکرد قانون‌گذاری صرف و نیز برگزیدن یک چشم‌انداز است. برخی بر این سرند که ما می‌توانیم از تجربه‌ی سایر کشورها بهره‌برداری کنیم. کافی است سامانه‌ی حاکمیت شرکتی یک کشور همتا را عیناً وام بگیریم. اما تجربه نشان داده است که به دلیل تفاوت قلمروهای حقوقی ما با دیگر کشورها هم در سطح قوانین و هم در سطح ضوابط به ناچار به ایرانیزه کردن و بومی‌سازی قوانین و ضوابط می‌پردازیم. به همین دلیل ما به یک رویکرد و یک چشم‌انداز مخصوص به خودمان نیاز داریم. لنگر قرار دادن قوانین یا ضوابط دیگر کشورها فقط می‌تواند نقطه‌ی آغازی برای نوسازی و بهسازی سامانه‌ی حاکمیت شرکتی باشد.

حقیقتاً مقوله‌بندی رویکردهای وضع سامانه‌های حاکمیت شرکتی کاری دشوار است. اما به طور خلاصه می‌توان چند رویکرد را براساس تجارب سایر کشورها و کشور خودمان بازشناسی کرد: (۱) رویکرد قانون‌گذاری صرف، (۲) رویکرد ضابطه‌گذاری صرف، (۳) رویکرد قانون‌گذاری و ضابطه‌گذاری ترکیبی، و (۴) رویکرد ترکیب قانون‌گذاری، ضابطه‌گذاری، و برترین تجارب. چون نمی‌توانیم در این مجال کوتاه به هر یک از این رویکردها بپردازیم و براساس بحث و نتیجه‌گیری رویکرد مناسب کشور را انتخاب کنیم اجازه می‌خواهم براساس محک‌سنجی با کشورهای همتایمان رویکرد سوم را به عنوان رویکردی کارا به جای رویکرد قانون‌گذاری صرف معرفی کنم. در حال حاضر با این که ظرفیت رویکرد سوم در قلمرو حقوقی

در حالی که در سه دهه‌ی اخیر، دنیا در اثر شکست‌ها و ورشکست‌های بازارها و شرکت‌های سهامی غول‌آسا شتابان به تغییرات و اصلاحات گسترده‌ای در قوانین و ضوابط حاکمیت شرکتی روی آورده است، اما هنوز کوشش‌های ما در این عرصه خرامان و کم‌اثر است. این در حالی است که ما به دلیل کهنگی قوانین ناظر بر حاکمیت شرکتی کشورمان بیش از دیگر کشورها به بهسازی و نوگرایی سامانه‌ی حاکمیت شرکتی نیاز داریم. بی‌تصمیمی و سستی در این عرصه باعث کندی تشکیل سرمایه، ناکارایی سرمایه‌گذاری، و مهم‌تر از همه بی‌اعتمادی در بازار سرمایه می‌شود. اعتماد که ارزنده‌ترین گوهر بازار سرمایه است خرامان می‌آید و شتابان می‌رمد. پاسخ دو پرسش اساسی می‌تواند ما را به تصمیم و چاره‌جویی رهنمون شود: (۱) چرا ما از قافله‌ی دنیا جا مانده‌ایم؟ و (۲) چگونه می‌توانیم این جاماندگی را جبران کنیم؟

پاسخ پرسش اول این است که اولاً ما به رویکرد قانون‌گذاری صرف برای وضع سامانه‌ی حاکمیت شرکتی وفاداریم و ثانیاً هیچ چشم‌انداز روشنی را برای مباحث مربوط به وضع سامانه‌ی حاکمیت شرکتی ترسیم نکرده‌ایم.

رویکرد قانون‌گذاری صرف، بهسازی و نوسازی سامانه‌ی حاکمیت شرکتی را به فرایند بسیار کشدار و زمان‌گیر پارلمانی موكول می‌کند. این در حالی است که این رویکرد، دست‌کم در عرصه‌ی وضع سامانه‌های مدرن حاکمیت شرکتی، کهنه و از کارافتاده است. به همین دلیل به رویکردی جایگزین و کارآمد نیاز داریم. از طرف دیگر ما هیچ‌نگره و چشم‌اندازی از میان چشم‌اندازهای مرسوم برای ورود به فرایند بهسازی و نوسازی سامانه‌ی حاکمیت شرکتی بازنگاری نکرده‌ایم. کدام چشم‌انداز را